

urbana a les ciutats olímpiques



**Rachel Black i
Mike Morris,**
*University of British Columbia,
Canadà*

Aquest article explora les vies a través dels quals les identitats urbanes es manifesten en el context dels processos d'acolliment d'uns Jocs Olímpics. Encara que la ciutat que ostaatja les Olimpíades es també representativa de la seva nació, aquí ens hem concentrat en allò més local i urbà que no pas sobre el context nacional. Primer, hem investigat la temptativa de Turí (Itàlia) per presentar la seva identitat, passada i present, tot cercant crear una imatge pública durant els Jocs Olímpics d'Hivern de 2006. En segon lloc, hem fixat la nostra atenció en les polítiques sobre la identitat que en aquests moments s'estan duent a terme a Vancouver (Colúmbia Britànica, Canadà) com a ciutat que albergarà els Jocs Olímpics d'Hivern de 2010.

In this article, we would like to explore the ways in which urban identities are shaped through the process of hosting an Olympic games. Although the Olympic host city is also representative of its nation during the games, we have chosen to focus here on the local and urban rather than the national context. First, we will investigate Turin's attempt to navigate its present and past identities in order to create a public image during the 2006 Winter Olympics. Second, we will turn to the politics of identity that are currently being negotiated in Vancouver as the city prepares to host the 2010 Winter Olympics.

Introducció: Venda de ciutats, compra de Jocs Olímpics

Mentre que Torí, a Itàlia, encara no s'ha recuperat de la ressaca dels Jocs Olímpics d'hivern del 2006, a Vancouver, Canadà, ja s'ha iniciat la frenesia de preparatius per als Jocs del 2010, que tindran lloc d'aquí a pocs anys. Acollir un esdeveniment olímpic representa un gran desafiament en el qual hi ha moltes coses en joc. Els Jocs Olímpics són coneguts sobretot com una competició internacional d'esport amateur que se celebra durant 16 dies. Els esportistes d'elit no són els únics actors que necessiten brillar. Els Jocs Olímpics també permeten que la ciutat d'acollida creï l'escenari on tindran lloc i ofereixi la seva millor imatge. Aquesta idea d'espectacle està accentuada per l'enorme difusió mediàtica de què són objecte els Jocs. Les Olimpíades (tant l'enclavament com els esdeveniments) són productes curosament elaborats i presentats per al consum internacional. Tot i l'enorme despesa que representa organitzar un esdeveniment d'aquestes característiques, l'interès que desperta en els mitjans de comunicació i el prestigi que atorga són raons suficients perquè les ciutats es disputin el dret a acollir-ne un. Acollir un esdeveniment olímpic aporta tant resultats positius (prestigi, promoció del turisme i modernització urbana) com negatius (deute, riscos de seguretat i augment dels preus dels habitatges). En qualsevol cas, funcionaris, polítics i presentadors han de considerar i gestionar curosament la identitat de la ciutat d'acollida per tal d'assegurar l'èxit rotund dels Jocs. Per aquesta raó, els esdeveniments olímpics ofereixen oportunitats excel·lents per considerar de quina manera s'han de construir i modelar les identitats urbanes.

Per poder ser identificada internacionalment, una ciutat d'acollida olímpica ha de tenir una identitat forta i positiva. En molts aspectes, el procés de crear aquesta identitat es pot comparar amb els esquemes de màrqueting empresarials (Essex i Chalkey, 1998). Aquests tipus d'esdeveniments ofereixen una excel·lent oportunitat per adquirir prestigi, que esdevé l'objectiu principal dels organitzadors i de les autoritats locals. Les Olimpíades no són pas els únics esdeveniments a gran escala que situen



Els Jocs Olímpics són un esdeveniment que esdevé, sobretot, una oportunitat de primer ordre per promocionar les ciutats a més de ser un catalitzador de les ambicions nacionals. Fotografia: la flama olímpica als Jocs d'Hivern de 2006 a Torí (Itàlia).

les ciutats sobre el pinacle. Podem relacionar l'espectacle modern dels Jocs amb un fenomen de majors proporcions: el de les exposicions internacionals que van tenir lloc a les principals capitals europees i nord-americanes, a finals del segle XIX i a principis del XX. Aquestes manifestacions exhibien la tecnologia i la ciència més avantguardistes i permetien projectar la mestria nacional. Per exemple, l'Exposició Universal de 1889, va permetre consolidar rotundament París com a capital francesa, tant per als ciutadans francesos com per als estrangers. Aquest succés il·lustre va aportar prestigi a la ciutat, fonamentat en la mostra de tecnologia i de moda de París. Anàlogament, els Jocs Olímpics funcionen com un espectacle del qual la ciutat n'és l'escenari als ulls de tot el món. A més a més, la competició dels esdeveniments esportius permet d'expressar i catalitzar les ambicions nacionals.

Si bé hi ha públic que assisteix a l'espectacle, el món experimenta els Jocs essencialment a través de la televisió (Short *et al.*, 2000). La imatge i la cultura que projecta la ciutat són molt selectives i adequades per al consum televisiu. La ciutat que acull els Jocs gairebé sempre mostra la seva millor cara: la majoria d'elements negatius de la ciutat s'oculten. La "identitat olímpica" que es crea sovint correspon a una imatge controlada pels mitjans de

comunicació, les empreses patrocinadores i l'administració local (Lenskyim, 2002). De forma molt semblant, a la manera com les empreses intenten crear marques i una imatge que els consumidors puguin identificar fàcilment, la ciutat olímpica adopta una identitat unificada fàcil d'identificar i d'assimilar per al públic assistent i els televidents. Aquesta imatge unificada tendeix a contradir la naturalesa de la identitat urbana, que rarament és única i sol ser qüestionada de forma regular i modificada constantment. És pràcticament impossible afirmar que una ciutat tingui una identitat concreta. Les ciutats es componen d'identitats contradictòries i contraposades fruit de les circumstàncies polítiques i socials de cada moment, de la mateixa manera que la història de la ciutat (Lynch, 1960). La naturalesa orgànica de les identitats urbanes és posada en perill davant el projecte de modelar una ciutat d'acollida olímpica negociable.

En aquest article, pretenem estudiar les vies per mitjà de les quals es modelen les identitats urbanes durant el procés d'acollir uns Jocs Olímpics. Tot i que, durant la celebració dels jocs, la ciutat olímpica també representa la nació, hem preferit de centrar-nos en els aspectes locals i urbans en detriment del context nacional. En primer lloc, investigarem la temptativa de Torí d'utilitzar les identitats del passat i del present per tal de crear una imatge pública, durant els Jocs Olímpics d'hivern del 2006. En segon lloc, estudiarem la política d'identitat que s'està portant a terme a Vancouver, com a ciutat que es prepara per acollir els Jocs d'Hivern del 2010. Servint-nos dels discursos públics i de la cobertura dels mitjans de comunicació, esperem posar de manifest les complexitats i les contradiccions que hi ha al darrere de la construcció de la identitat urbana, en aquests dos casos.

Torí: una ciutat tancada que s'obre al món

Situada al bell mig de la plana Padana, a l'est dels Alps, Torí és una ciutat coneguda per la naturalesa tancada dels seus habitants i perquè és la seu de la marca d'automòbils italiana Fiat. Probablement per això es va produir una sorpresa quan, el 1999, Torí va derrotar Sion (Suïssa) i va guanyar la candidatura d'acollir els Jocs Olímpics d'hivern



del 2006. Els turistes que acudien a Itàlia rares vegades s'aturaven en aquesta ciutat del nord del país, sistemàticament apartada del circuit de destinacions italianes de visita obligada. El fet d'acollir els Jocs d'hivern va oferir a Torí l'oportunitat immillorable de mostrar-se com una ciutat cosmopolita i moderna capaç d'atraure els turistes i els inversors estrangers a l'hora que ocultava el perfil més obscur del seu passat industrial.

Originàriament colonitzada pels romans i estratègicament emplaçada com a porta d'entrada als Alps, Torí no sempre ha estat la ciutat provincial que és avui dia. Al 1563, aquesta localitat va esdevenir la capital del ducat de Savoia i, més tard, va convertir-se en la primera capital de la Itàlia unificada de 1861. Quan es va traslladar la capital a Florència, el 1864, i a Roma, el 1870, Torí va experimentar un retrocés econòmic acusat i una clara tendència emigratòria. No va ser fins al naixement de la indústria nord-italiana, a l'alba del segle XIX, que la població torinesa va començar a experimentar un creixement exponencial. Amb l'objectiu de refermar-se com a centre industrial i artístic, la ciutat va acollir les exposicions universals de 1902 i 1911. En acabar la Segona Guerra Mundial, Torí va saber treure profit del miracle econòmic italià dels anys cinquanta. El flux migratori procedent del sud d'Itàlia, fruit del creixement industrial, va fer créixer la població fins al milió d'habitants, el 1960. Aquest és el període en què Torí va adquirir la seva reputació com a ciutat industrial important, característica que ha contribuït en gran mesura a configurar la seva identitat urbana. L'empresa automobilística Fiat va jugar un paper decisiu en el desenvolupament urbà de Torí i va exercir una influèn-

cia substancial en la política municipal. Els amples bulevards que condueixen a les fàbriques Lingotto i Mirafiori de la casa Fiat són testimonis del pes que ha exercit aquesta empresa a l'hora de fer de Torí una ciutat amb orientació automobilística. Els edificis ennegrits per la contaminació i un sistema de transport públic poc desenvolupat corroboren aquesta identitat. Però l'èxit i els beneficis de la indústria no són els únics factors que han modelat Torí. Les vagues laborals, el descontentament polític i els mals associats a un desenvolupament industrial ultrancer van irrompre a la ciutat. A la dècada dels vuitanta, les fortunes industrials de Torí van començar a minvar i, amb la pèrdua dels llocs de treball, la població va començar a disminuir. La ciutat i Fiat van posar-se a idear maneres de "reinventar-se" i tant el poder polític local com la indústria van iniciar un gir cap al desenvolupament del sector dels serveis. Però no va ser fins als Jocs Olímpics del 2006 que Torí es va prendre seriosament el desenvolupament de la indústria turística.

Crear una imatge que resulti atractiva per als turistes no ha estat una tasca fàcil per Torí. S'han hagut d'invertir molts esforços per desfer-se d'un passat industrial fosc i tant la ciutat com Fiat han trobat maneres innovadores d'aprofitar aquest tret del passat recent de Torí. Per exemple, l'edifici Lingotto, inaugurat al 1923 i considerat a l'època un dels centres tecnològicament més avançats, va ser remodelat pel prestigiós arquitecte italià Renzo Piano i reinaugurat el 1989. El nou edifici Lingotto alberga un centre de convencions, sales de cinema, oficines, un centre comercial i el circuit oval de patinatge construït més tard per als Jocs Olímpics. El projecte Lingotto és un clar exemple de

Els Jocs Olímpics no sempre són el millor instrument per aconseguir les millores socials i urbanístiques que la població desitja, com és el cas de Torí, on les Olimpíades d'Hivern de 2006 van representar un impuls per a la planificació urbana i les infraestructures, però sense aprofundir en les remodelacions urbanes i en els programes socials més necessaris per a la població.

Fotografies: nou mercat de vidre Porta Palazzo, fet per als Jocs Olímpics, i el tradicional mercat de Fuksas a Torí. Fotografia: R. Black i M. Morris.



com Torí ha sabut transformar el seu llegat industrial en un patrimoni arquitectònic, evitant així que la indústria es convertís en un factor d'associació negatiu. Les infraestructures dels Jocs es van construir sobre terrenys industrials requalificats o bé a partir d'instal·lacions industrials antigues i en un estat de conservació precari, rehabilitades amb una inversió mínima. Es tracta d'una estratègia reeixida que ja es va emprar als Jocs Olímpics d'estiu de Los Angeles, el 1984, que va permetre organitzar uns Jocs Olímpics sense que això generés un dèficit important. A les Olimpíades de Torí es van rehabilitar estructures existents en declivi. Els arquitectes i urbanistes van apropiarse del llegat industrial de la ciutat per crear una imatge arquitectònica postindustrial nova que engloba edificis històrics, des de les ruïnes romanes fins al recent mercat de vidre de Massimiliano Fuksas. Es va introduir el disseny italià modern als diferents estrats d'arquitectura històrica de la ciutat i al conjunt del paisatge urbà, en un veritable estil postmodern, amb l'objectiu de crear una nova imatge que irradiés atractiu urbà. En aquest sentit, les estructures industrials adopten noves funcions i esdevenen part d'un entorn urbà innovador que ja no està basat en la producció, sinó que està del tot vinculat amb el consum i el comerç.

Per desgràcia, Torí va descuidar altres àrees de la renovació urbana que encara haurien fet la ciutat més atractiva als turistes. Torí hauria hagut de modernitzar el sistema de transport públic abans de la celebració dels Jocs. Durant molts anys, es va intentar projectar un sistema de metro per a la ciutat, però per raons pressupostaries es va anar deixant el projecte al calaix. Un cop guanyada la can-

didatura olímpica, el metro va esdevenir una necessitat prioritària i se'n va començar la construcció amb presses. A la inauguració dels Jocs, l'obra no estava del tot acabada i només funcionava parcialment. Això no obstant, els Jocs Olímpics van servir de catalitzador per posar al dia la planificació urbana i les infraestructures essencials, necessàries des de feia molt de temps.

La imatge de Torí que van projectar els mitjans de comunicació durant les Olimpíades d'hivern del 2006 no sempre es corresponia amb la realitat de la vida urbana de la ciutat prealpina: les emissions televisives van posar l'èmfasi en la història, l'arquitectura i la cultura gastronòmica de la ciutat. En termes generals, la premsa va eludir les zones de la ciutat i les qüestions socials més problemàtiques. Zones com Porta Palazzo, famosa per l'enorme mercat a l'aire lliure i per les activitats reprovables que s'hi duen a terme, com el tràfic de drogues i la venda de mercaderies robades, no van aparèixer als mitjans, a excepció feta d'alguna imatge pintoresca del mercat. El barri igualment bulliciós de San Salvario, contigu a l'estació de ferrocarrils principal de Porta Nuova i notori pel significatiu conjunt de població immigrant que concentra, el tràfic de drogues, la violència de carrer i la prostitució, tampoc va aparèixer a cap dels informatius internacionals, durant la cobertura dels Jocs. En canvi, aquestes zones sí que apareixien regularment als titulars de la premsa local torinesa a causa dels alts índexs de criminalitat i al caràcter multiètnic que presenten. Aquestes àrees formen una part integral de la identitat de la ciutat des d'una perspectiva històrica i social. Tot i el caràcter decadent i la imatge que n'ofereix la premsa local,

La necessitat de guanyar la batalla de la imatge pública ha fet que en les promocions de les Olimpíades s'exalti la bellesa dels entorns, i que sigui difícil que surti a la llum pública qualsevol mena de conflicte. Fotografia: Whistler Village (Vancouver, Canadà, © Henry Fechtman).



Porta Palazzo i San Salvario són dues de les barriades més dinàmiques, atractives i representatives de Torí. En contraposició a aquests reductes de connotacions locals, la imatge que es va projectar de Torí va ser la d'una ciutat pròspera, socialment harmoniosa i hospitalària.

Un cop conclusos els Jocs del 2006, cal preguntar-se si realment han aportat algun benefici a les zones urbanes amb dificultats socials i econòmiques. Tret de l'increment en el preu dels habitatges a causa de l'aburguesament generalitzat a la zona de Porta Palazzo i la creació d'habitatge públic a la ciutat olímpica, es va fer ben poc per millorar el conjunt de població socialment marginal. De manera semblant a com els mitjans van eludir els punts problemàtics de la ciutat, els polítics locals continuen deixant de banda la remodelació urbanística i els programes socials a les zones urbanes més desfavorides. En comptes de cercar solucions per pal·liar les diferències socials, el crim i la decadència urbana, Torí ha escollit eliminar aquesta problemàtica del seu paisatge urbà més mediàtic.

Poc conegut en el món del turisme, Torí va aconseguir fer-s'hi un lloc, durant la celebració dels Jocs. Abans del 2006, pocs haguessin sabut situar aquesta ciutat en un mapa i encara menys dir alguna cosa sobre la seva personalitat. Tanmateix, encara resta per veure l'impacte a llarg termini dels Jocs Olímpics d'hivern del 2006 sobre el conjunt de la ciutat. Prèviament coneguda per la seva gent reservada i extremament freda, avui dia se la coneix

pels esports d'hivern, la xocolata i altres delícies gastronòmiques i els bars a l'última. Dit això, cal tenir present que l'autèntica naturalesa de qualsevol ciutat només es pot descobrir a través de la indagació escrupolosa al llarg del temps. La imatge de Torí que es va projectar al món l'any 2006 havia estat minuciosament construïda, seleccionada i fonamentada en la història i l'estil italià, per tal de seduir els visitants i els inversors. Aquesta narració de la ciutat curiosament elaborada va obviar diversos capítols, inclosos els diferents punts de vista dels habitants de la ciutat.

Vancouver: la unió d'una ciutat dividida

A la cerimònia de cloenda dels Jocs Olímpics d'hivern del 2006, la bandera olímpica va passar de les mans de l'alcalde de Torí, Sergio Chiamparino, a les del seu homòleg de Vancouver, Sam Sullivan. Un cop fet l'intercanvi, representants de les quatre nacions aborígens lil'wat, musqueam, tseil-waututh i squamish van repartir 32.000 medallons a espectadors i atletes.* En una de les cares, hi figurava el rostre d'un aborígen com a símbol de les quatre Primeres Nacions canadenques, i l'altra cara presentava un inuksuk, l'emblema olímpic del 2010. Aquest present pretenia simbolitzar l'ideal olímpic de Vancouver de "respecte mutu i cooperació, units pel cercle de la vida" (Vancouver 2010). Després que els representants aborígens convidessin el món a acompanyar tots els canadencs a Vancouver, el 2010, la cerimònia va concloure amb un espectacle exultant i de gran extravagància visual, que combinava dansa, acrobàcies, música, efectes especials i imatges de vídeo. El missatge d'aquesta exhibició espectacular era obvi: Vancouver és un indret d'una bellesa colpidora i una gran diversitat cultural, on els diversos grups ètnics s'entremesclen en una esplèndida mostra d'harmonia i unitat.

Els principals organitzadors i inversors de la identitat olímpica global de Vancouver presents a la cerimònia de clausura de Torí i en altres actes del mateix caire són el Comitè Organitzador de Vancouver (VANOC), la ciutat de Vancouver i el Govern Provincial de la Colúmbia Britànica. Aquesta coalició, junt amb nombroses empreses patrocinado-



La importància de generar sinèrgies positives de la ciutadania vers l'espectacle dels Jocs, duu els seus promotors a cercar estratègies per crear lligams, fins i tot identitats, amb el que significa el show business d'uns Jocs Olímpics. Fotografia: el Countdown Clock ("rellotge del compte enrere") a Vancouver.

res, han invertit centenars de milions de dòlars en el muntatge dels Jocs. Tot i donar l'aparença de promoure una exhibició mundial d'excel·lència atlètica, els inversors dels Jocs del 2010 no han passat per alt que l'experiència olímpica també és una inversió capital i una empresa econòmica entre societats. Com a divisió subsidiària del Comitè Olímpic Internacional, el VANOC controla els drets legals associats a la marca olímpica. Si una empresa desitja utilitzar qualsevol aspecte de la imatge olímpica per comercialitzar els seus productes, primer n'ha de comprar el permís legal al VANOC. Si s'embruta la imatge olímpica, les empreses patrocinadores retiraran el suport i l'aportació econòmica als Jocs. Per exemple, quan els escàndols de suborn entorn del món olímpic van envair els mitjans de comunicació, just abans de l'inici dels Jocs Olímpics del 2002 de Salt Lake City, "es va perjudicar greument la comercialització del nom olímpic i [el Comitè Organitzador de Salt Lake City] va haver de fer front a l'amenaça d'una retirada del patrocini i les inversions" (Lenskyj, 1999). Per tal que un esdeveniment olímpic gaudeixi d'una bona salut econòmica, és essencial que la ciutat organitzadora projecti una imatge d'unitat i de cooperació. Segurament per aquesta raó el president del VANOC, John Furlong, va posar molt èmfasi en el treball d'equip, quan es va adreçar a la Cambra de Comerç

de Vancouver, el 2005. En aquella ocasió, va afirmar que el treball d'equip era un aspecte "que ens obsessiona... Hem d'aconseguir que tothom subscrigui el mateix full i treballi a l'uníson" (Vancouver 2010). Certament, la imatge d'una ciutat organitzadora unificada, com la mostrada a la cerimònia de cloenda de Torí, reflectia un estat d'inversions sòlid, però no reflectia la identitat urbana heterogènia de Vancouver.

Dos dies després de la cloenda dels Jocs Olímpics de Torí, l'alcalde Sullivan tornava a Vancouver per hissar la bandera olímpica a l'Ajuntament de la ciutat. En aquell acte s'hi va congreguar una multitud de ciutadans de Vancouver, molts dels quals estaven orgullosos de veure onejar els cinc anells a la punta del pal. Tanmateix, entre els assistents també s'hi van sentir veus de discrepància. Es tractava de membres de grups i organitzacions diverses que denunciaven els impactes negatius que podien tenir els Jocs sobre els drets dels aborígens, els grups socials més pobres i l'entorn natural. Mentre que els ciutadans afins victorejaven l'alcalde Sullivan i els Jocs imminents, els manifestants contraris enarboraven pancartes en què es podia llegir "El món està alerta" (Reuters, 2006).

Des de la seva fundació el 1886, Vancouver no ha estat aliena als moviments de protesta i a l'activisme ecologista. En el zenit de la Gran Depres-

L'experiència olímpica és també una molt gran inversió econòmica, de manera que esdevé una empresa en la qual es mouen grans quantitats de capitals, en una aliança entre els promotors privats i els públics. Fotografia: membres del Comitè Olímpic del Canadà celebrant la designació de Vancouver com a ciutat olímpica per als Jocs d'Hivern del 2010.

sió, ciutats de tendes senceres van tacar el paisatge urbà i milers de treballadors a l'atur es van congregar davant de l'Ajuntament per protestar contra les retallades en els serveis socials que havia dut a terme el govern. Durant la Guerra del Vietnam, nombrosos objectors de consciència nord-americans van arribar a Vancouver per evitar anar al front i participar en les diverses manifestacions tumultuoses contra la guerra. De fet, l'organització ecologista radical Greenpeace va donar-se a conèixer durant el conflicte del Vietnam a Vancouver. Una dècada després que els Estats Units retiressin les últimes tropes de Saigon (actualment, Ho Chi Minh), Vancouver es va començar a preparar per a l'exposició mundial de 1986, exhibint la tecnologia més avançada en el camp de les comunicacions i el transport. Alhora que els espais per albergar l'exposició anaven minant tota la ciutat, les associacions contra la pobresa lluitaven contra el sobre desenvolupament i la falta d'habitatge per als més pobres i argumentaven que l'exposició encara agreujaria més el problema. Igual que avui dia, aleshores la pobresa es concentrava a la part est del centre de Vancouver. Aquesta barriada ha adquirit la reputació notòria de ser la zona urbana més pobra de Canadà, reputació accentuada encara més per la proximitat que guarda amb un dels barris més pròspers de tot el país, tan sols cinc o sis carrers més al nord-oest. El trajecte que va de la zona portuària neta i ben cuidada, a l'oest, als carrers i aparadors descurats i empobrits de l'est ha estat batejat per alguns ciutadans com el passeig de la vergonya.

Els creadors de la imatge del Vancouver olímpic van entendre de seguida que no podien permetre's el luxe de presentar una ciutat dividida per problemes mediambientals, culturals i socials. La visió de ciutadans protestant no ajudaria a projectar la imatge d'una ciutat olímpica en bon estat de salut. Com a resposta a la preocupació dels ciutadans respecte als possibles impactes negatius com l'augment de falta d'habitatge i la destrucció mediambiental, els organitzadors dels Jocs de Vancouver van gastar-se 40 milions de dòlars en la publicació d'un dossier de candidatura de 460 pàgines. A més "d'agermanar les cultures del món, així com la cultura antiga i rica de les Primeres Nacions, en una



societat harmoniosa", el dossier de candidatura també prometia fer uns Jocs sostenibles (Vancouver Bid Corporation, 2003). Coincidint amb el prestigi de Vancouver pel respecte a la naturalesa i a la integració cultural, els organitzadors olímpics van garantir que protegirien el medi ambient, ajudarien els ciutadans sense habitatge o amb risc de perdre'l i promourien una participació aborigen sense precedents en l'organització i la celebració dels Jocs.

De la mateixa manera, el govern municipal també va prendre mesures per transformar la identitat urbana de la ciutat mitjançant l'aplicació del "Projecte civil de la ciutat", ideat per l'alcalde Sullivan. L'objectiu principal del projecte és el de reduir significativament els desordres públics a Vancouver, abans del 2010, incrementant la presència policiala als carrers, posar en pràctica estratègies "d'amor recte" per afrontar els pidolaires i el crim contra la propietat, i promoure l'orgull vers la ciutat entre habitants de Vancouver mantenint els carrers nets de brutícia i grafitis. Sullivan afirma que gràcies a aquestes mesures Vancouver estarà més ben equipada per protegir els ciutadans i la reputació internacional (City of Vancouver, 2006).

Quan faltin menys de tres anys perquè s'inaugurin els Jocs del 2010, el consistori de Vancouver i els organitzadors olímpics continuen insistint en els avenços espectaculars que han fet en el camp de la sostenibilitat. S'han signat convenis de cooperació amb les quatre nacions aborígens d'acollida i s'ha iniciat la construcció d'espais olímpics que incorporen els últims avenços en matèria de disseny sostenible com, per exemple, l'abastament d'electricitat dels edificis per mitjà d'energia eòli-

L'alegria de l'elecció d'una ciutat com a seu olímpica no hauria d'amagar les problemàtiques socials històriques o les que es generen arran de la designació. Fotografia: celebració de la denominació de Vancouver com a seu olímpica.



ca, solar i geotèrmica. També s'assegura que els ingressos que generin els Jocs permetran de construir comunitats sostenibles que enriquiran el patrimoni de la ciutat. Amb tot, els organitzadors han hagut d'afrontar els atacs ferotges d'algunes organitzacions de Vancouver, que els acusen d'ignorar els compromisos polítics. I mentre que, per una banda, els productors d'imatge olímpica no dubten a l'hora de transmetre notícies que coincideixin amb la noció d'una Vancouver cooperativa i unida, a l'hora de reconèixer la presència de crítiques punyents que provenen d'alguns segments de la població, els tremola el pols.

Algunes de les crítiques més vehements es van produir només uns mesos després que l'alcalde Sullivan tornés de la cerimònia de cloenda de Torí. Al barri de Eagleridge Bluff, a l'oest de Vancouver, els manifestants van alçar un campament de tendes amb l'objectiu de paraitzar les obres de millora de l'autopista anomenada Mar i Cel, que va de Vancouver al complex de muntanya de Whistler. Aquesta via ha de ser un eix de comunicació de primer ordre, pel qual s'espera que es transportin fins a 30.000 atletes i espectadors de Vancouver a les instal·lacions d'esquí, cada dia de competició. Això no obstant, els ocupants de les tendes argumentaven que la construcció de l'autopista des-trossaria el fràgil ecosistema del bosc. Finalment, al cap d'un mes, la policia va arrestar els manifestants i va desmantellar les barricades. Alguns ciutadans de Vancouver van expressar el seu descontentament per la manera com es va gestionar el conflicte. L'alcalde de Burnaby, Derrick Corrigan, va donar veu a les crítiques de molts ciutadans de Vancouver, en unes declaracions sarcàstiques sobre el compromís de sostenibilitat medi ambiental de Vancouver 2010, on deia: "Adoro les idees que se'ls ocorren respecte a la sostenibilitat. Són tan absurdes que arriben a ofendre" (Schmidt, 2007). *

Uns mesos després que es reprengué la construcció de l'autopista Mar i Cel, una reunió del consell municipal per debatre la problemàtica creixent de les persones sense sostre va acabar amb els crits i les acusacions de ciutadans de l'Eastside. Els ciutadans d'aquesta part de la ciutat van entrar al consistori per demanar una moratòria en la venda dels hotels més econòmics del barri als promotors.

Aquests hotels representaven l'últim refugi per a les persones sense sostre més desvalgudes de la ciutat i els habitants de l'Eastside es queixaven que el sobtat increment en l'especulació sobre el sol com a conseqüència dels Jocs obligava molts ciutadans a abandonar les seves llars i a viure al carrer. En el moment en què el consell municipal va rebutjar la moratòria, els habitants de l'Eastside van esclatar amb ràbia.

Després de la reunió del consell, les protestes referents als sense sostre van proliferar. Els grups afins a aquesta problemàtica van començar a ocupar edificis abandonats de tota la ciutat, adduint que si el govern municipal no podia fer res per mitigar la crisi de l'habitatge provocada pels esdeveniments del 2010 prendrien mesures més dràstiques. A finals d'octubre del 2006, els manifestants van ocupar un edifici abandonat, a només dos carrers de l'Ajuntament. Després d'uns quants dies de setge, un autocar clafit de policia antidisturbis va irrompre a l'edifici i va desallotjar-ne tots els manifestants. Uns mesos més tard, manifestants sense sostre, acompanyats pels activistes a favor del medi ambient i els drets dels aborígens, van llançar ous i altres objectes contra membres del VANOC i funcionaris del govern, en una cerimònia de compte enrere dels Jocs. En un moment determinat, els manifestants van aconseguir trencar el cordó de seguretat i van apoderar-se dels micròfons. Abans de ser arrestat, un activista per als drets dels aborígens va començar a cridar "a la m--da el 2010" i "cases i no jocs" ("Cops Clean Clocks at Countdown"). Quan els membres del VANOC van descobrir el rellotge ornamental que havia de comptar els dies que faltaven per als Jocs d'hivern, un grup de sen-

Enfront de l'enlluernament mediàtic, les medalles olímpiques no reflecteixen, en molts casos, la conflictivitat social i el rebuig que en el si de les ciutats olímpiques genera un esdeveniment que és vist, sobretot, com un espectacle global.



se sostre va mostrar un “rellotge de l'Apocalipsi” que indicava que, el 2010, el nombre de persones vivint al carrer s'hauria triplicat respecte al 2003. La policia va detenir més manifestants i va dispersar la multitud mentre continuava la cerimònia oficial. Poc després, una organització anomenada Guerrers Nadius exigia responsabilitats per la retirada de la bandera olímpica de l'Ajuntament com a represàlia pels detinguts d'Eagleridge Bluff. Les reaccions dels habitants de Vancouver davant d'aquests esdeveniments van ser diverses. Mentre que alguns simpatitzaven amb les demandes dels diferents grups de protesta, d'altres es lamentaven que l'únic que s'aconseguiria amb aquestes manifestacions seria deteriorar encara més la imatge de Vancouver a la resta del món. En una conferència de premsa adreçada a les manifestacions, l'alcalde Sullivan va intentar conscienciar els manifestants: “Quan la humanitat arribi al 2010, quin tipus de ciutat voleu que trobi?” (Schmidt, 2007).

A les petites oficines del Carnegie Community Action Project, una organització conscienciada amb la problemàtica dels sense sostre, amb seu en un dels encreuaments més emblemàtics del “passeig de la vergonya”, s'ha posat una enquesta a disposició dels habitants de l'Eastside per respondre la pregunta de l'alcalde i donar l'opinió que tenen de la ciutat, a mesura que s'apropa el 2010. En aquesta part de la ciutat, les respostes sovint són de caire negatiu i coincideixen en què Vancouver ha negligit el precepte de sostenibilitat social i el dret a ser part integrant de la ciutat. En un dels despatxos de les oficines, hi ha dues piles de papers. Una correspon als retalls de premsa referents a l'augment dels nivells de pobresa de Vancouver. L'altra és una col·lecció de comunicats de premsa procedents del web oficial del VANOC. Ambdues col·leccions presenten un contingut molt selectiu i mostren una concepció de la ciutat diametralment oposada. En referència als esdeveniments del 12 de febrer de 2007, en què van tenir lloc les pro-

testes davant del rellotge olímpic de compte enrere, el titular de l'article d'un diari local diu “Manifestants desbaraten un acte olímpic a Vancouver” (www.cbc.ca). En canvi, en el comunicat de premsa del VANOC, ni tan sols s'esmenta que hi va haver manifestacions. Per contra, l'article descriu de forma entusiasta que la torre de cedre roig del rellotge evoca imatges dels frondosos boscos del Canadà i ret tribu [sic] a la cultura i la tradició aborigen.” (Vancouver 2010). Si bé cada projecció de la identitat urbana de la ciutat pot ser igualment vàlida, fins ara, els creadors de la imatge olímpica han optat per transmetre això últim al seu públic.

Conclusions

Els conflictes que apareixen entre les diverses identitats urbanes a mesura que la ciutat s'acosta a un espectacle global no són un fenomen nou. El 1990, els debats sobre les conseqüències d'acollir els Jocs Olímpics d'estiu a Toronto van enfrontar els partidaris incondicionals de la ciutat i de la coalició antiolímpica “Bread not Circuses”. * A mesura que s'escalfaven els ànims entre els dos bàndols, el dramaturg de Toronto, Rick Salutin, va suggerir que era possible tenir ambdues coses a la ciutat, pa i circs, o en altres paraules, que una ciutat podia projectar una identitat general impactant i reeixida al mateix temps que conservava els serveis bàsics dels ciutadans (CBC Archives, 1990). Altres ciutats que han estat olímpiques demostren que això és possible. Els Jocs Olímpics de Los Angeles del 1984 es van clausurar amb un balanç econòmic favorable i no van deixar deutes significatius. Tal com s'ha comentat anteriorment, els Jocs d'hivern de Torí van ajudar a impulsar la renovació urbanística i el creixement d'infraestructures de valor, com el nou sistema de metro. Les Olimpíades de 1992 a la capital catalana de Barcelona van fer patent que una comunitat amb cultura i política

pròpies dins d'una nació més gran podia adquirir reconeixement internacional. Les nacions aborígens de la regió de Vancouver i de tota la província gaudiran de la mateixa oportunitat d'aprofitar els Jocs de Vancouver per presentar la seva cultura pròpia i singular a la resta del món. Tanmateix, la forma com es presenti i qui la controla és una altra qüestió. Si bé les nacions aborígens tenen l'oportunitat d'incrementar el reconeixement internacional de la seva cultura, també corren el risc de veure com els organitzadors olímpics se n'apropien i la comercialitzen. Cercant d'obtenir una identitat urbana unificada i pacífica, els productors d'imatge de la ciutat olímpica podrien optar per obviar aspectes que consideren elements problemàtics de la història aborigen, tal com altres ciutats olímpiques van escollir d'ocultar les seves vergonyes urbanes.

BIBLIOGRAFIA

- Carnegie Community Action Project. (2007). www.c-cap.ca/index.html. Consultat el 30 d'abril del 2007.
- CBC Archives. (1990). "Bashing Toronto's Bid" <http://archives.cbc.ca/400d.asp?id=1-41-1373-8386>. Consultat el 30 d'abril del 2007.
- CBC Archives. (2007). "Using the Vancouver bid for social change" <http://archives.cbc.ca/400d.asp?id=1-41-1373-8392>. Consultat el 30 d'abril del 2007.
- CHOMSKY, Noam. "The Manufacture of Consent" dins *The Chomsky Reader*. James Peck (ed.). New York: Pantheon Books, 1987.
- City of Vancouver. "Project Civil City" Vancouver: Office of the Mayor, 2006.
- City of Vancouver. <http://vancouver.ca/>. Consultat el 30 d'abril del 2007.
- "Cops Clean Clocks at Countdown.", *24 Hours* (British Columbia), pàg. 3, 13 de febrer del 2007.
- DE MORAGAS SPÀ, Miquel; K. RIVENBURGH, Nancy; F. LARSON, James. *Television in the Olympics*. Londres: John Libbey, 1995.
- ESSEX, Stephen; CHALKEY, Brian. "Olympic Games: Catalyst of urban change" *Leisure Studies*, 17:3, pàg. 187-206, 1998.
- Five Ring Circus: The Untold Story of the Vancouver 2010 Games*. Produït i dirigit per Conrad Schmidt. Publicat per Chantal Morin. 76 minuts, RagTag Productions, 1 DVD, 2007.
- JUVENAL. *Satires I, III, X*. Bristol: Bristol Classical Press, 1977.
- KLAUSEN, Arne Martin (ed.). *Olympic Games as Performance and Public Event: The Case of the XVII Winter Olympic Games in Norway*. New York: Berghahn Books, 1999.
- LENSKYJ, Helen Jefferson. *Inside the Olympic Industry: Power, Politics, and Activism*. Albània: State University of New York Books, 1999.
- LENSKYJ, Helen Jefferson. *The Best Olympics Ever?: Social Impacts of Sydney 2000*. Albània: State University of New York Books, 2002.
- LYNCH, KEVIN. *The Image of the city*. Boston: MIT press, 1960.
- "Protesters disrupt Vancouver Olympics celebration.", www.cbc.ca/sports/amateur/story/2007/02/12/vancouver-countdown.html#skip300x250, 12 de febrer del 2007. Consultat el 30 d'abril del 2007.
- Reuters News Agency. <http://ca.news.yahoo.com/photo/19042007/6/photo/photos-n-canada-olympic-flag-flies-vancouver-s-city-hall.html>, 2006. Consultat el 30 d'abril del 2007.
- SHORT, John Rennie; BREITBACH, Carrie; BUCKMAN, Steven; ESSEX, Jamey. "From world cities to gateway cities: Extending boundaries of globalization" *City*, 4:3, pàg. 317-340, 2000.
- STAVENHAGEN, Rodolfo. "Report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights and Fundamental Freedoms of Indigenous People." Nacions Unides: Comissió per als drets humans, 2004.
- Vancouver 2010. www.vancouver2010.com/en, 2007. Consultat el 30 d'abril del 2007.
- Vancouver 2010 Bid Corporation. *The Sea to Sky Games: Vancouver 2010 Candidate City/ Les Jeux Entre Mer et Ciel: Vancouver 2010 Ville Candidate*. Vancouver: Vancouver 2010 Bid Corporation, 2003.
- Vancouver City Council. "Moratorium on SRA Conversions." Standing Committee of Council on Planning and Environment, <http://vancouver.ca/ctyclerk/cclerk/20061019/pe20061019.htm>, 19 d'octubre del 2006, Consultat el 30 d'abril del 2007.
- ZELKO, Frank. "Making Greenpeace: The Development of Direct Action Environmentalism in British Columbia." *BC Studies*, núm142/143, pàg. 197-239.